Ercan Soysal

ÇIRA

Kur'ani Evrimin İlkeleri ve Mekanizmaları

Kur'ani Evrimin İlkeleri
ve Mekanizmaları

Ercan Soysal

Çıra Yayınları: ??????
Araştırma

Yayın Yönetmeni: Hasan Güler
Editör: Abdullah Yusufoğlu
Kapak: Nirvana Ajans
İç Düzen: Mehdi Yılmaz

ISBN: ???????????

© Çıra Basın Yayın Ltd. Şti.
Bu kitabın yayım hakları saklıdır.
Yayıncıdan izin alınmadan kısmen veya
tamamen çoğaltılamaz ve yayınlanamaz.

1. Baskı: Ekim 2025

Çıra Basın Yayın Ltd. Şti.
Defterdar Mah. Yeni Kuşat Sok.
No:6/B Eyüpsultan/İstanbul
Tel: 0212 635 99 19
Faks: 0212 534 81 83

www.cirakitap.com
cirayayinlari@gmail.com

Baskı ve Cilt:

MC Matbaa Limited Şirketi
Maltepe Mah. Davutpaşa Cad.
Güven Sanayi Çarşısı
No: 83 C Blok/220-221
Zeytinburnu-İstanbul
Tel: (0212) 999 58 84
Matbaa Sertifika No: 43257

KUR'ANİ EVRİMİN İLKELERİ VE MEKANİZMALARI

Ercan Soysal

ÇIRA

İÇİNDEKİLER

KUR'ANİ EVRİMİN İLKELERİ 7
KUR'ÂNİ EVRİM NEDİR? 11
NEDEN KUR'ANI KERİM 13
EVRENDE VARLIK SEVİYELERİ - İNSAN NEDİR? 31
Birinci Seviye: MADDE 32
İkinci Seviye: BİTKİ 35
Üçüncü Seviye: HAYVAN 42
Dördüncü Seviye: Beşer 48
Beşinci Seviye: İNSAN 57
YETENEK-BECERİ KAYNAKLI BEŞER-İNSAN EVRİMİ 66
KAVRAMLAR 78
YARATMA 78
EVRİM (TATAVVUR) 84
İNŞÂ VE EVRİM 95
MAKROEVRİM 102
MİKROEVRİM 107
TEKAMÜL 110
İLAHİ SEÇİLİM-İSTİFA: 113
EMİR 116
DOĞAL (İLAHİ) VE YAPAY (İNSANİ) EVRİM 122
MODİFİKASYON 130
İŞLEVSELLİK 132
AKILLI SORGULAMA 138
KİM SORUSU: HANGİ TANRI 150
NEDEN SORUSU: HANGİ AMAÇ 164
EVRİM BİR DOĞA KANUNUDUR 168
BÖLÜM II: İBDA VE EVRİMSEL (TATAVVUR) MEKANİZMALAR 179
DARWİNİST TEORİNİN İBDA VE EVRİMSEL MEKANİZMALARI 185
DARWİNİST TEORİNİN TEMEL İLKELERİNİN
KURANİ EVRİME GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ 188
REKABET 188
KALITIM 192
ORTAK ATA (NEFS-İ VÂHİDE) 194
KADERCİLİK 199
AMAÇ(SIZLIK) İLKESİ 207

DARWİNİST TEORİNİN İBDA MEKANİZMALARININ KURANİ EVRİME GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ 209
RASTLANTISALLIK (MUCİZE=ŞANS ESERİ) 209
KAZA (Kurani Evrimin Kader İlkesiyle ilişkisi)......................... 211
MESH VE MUTASYON:.. 214
EVRİMSEL HİCRET VE GEN AKIŞI 223
GENETİK SÜRÜKLENME (Kadercilik İlkesinin Uygulama Sahası) 226
DARWİNİST EVRİMİN EVRİMSEL MEKANİZMALARININ KURANİ EVRİME GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ 229
İSTİFA (DOĞANIN SEÇİMİ) 229
YAPAY SEÇİLİM... 235
CİNSEL SEÇİLİM 237
AKRABA SEÇİLİMİ (Rahmet İlkesi) ve GRUP SEÇİLİMİ (Ümmet İlkesi) 240
ADAPTASYON.. 244
SONUÇ 247
KUR'ANİ EVRİMİN İBDA VE EVRİMSEL MEKANİZMALARI.......... 250
EMİR – HALK ALEMİ VE İBDA- EVRİM MEKANİZMALARI ... 254
KUR'ANİ İBDA'NIN İLKELERİ.. 259
BEDE'A İLKESİ 260
FITRAT (Evrimleşebilirlik) İLKESİ:... 271
ÜMMET İLKESİ.. 279
MİZAN (TEVHİD VE ADALET) İLKESİ 286
GAYE (AMAÇ İLKESİ)... 298
TESBİH ve SECDE İLKESİ.. 305
İBDA MEKANİZMALARI (EVRİMİN TETİKLEYİCİLERİ) 310
İBDA (BEDE'A).. 310
FATIR.. 321
HİDAYET MEKANİZMASI (EVRİMSEL YÖNLENDİRİCİ) 327
KIYAM... 335
İHYÂ (CANLILIĞIN EVRİMİ) 352
TEDBİRLİK MEKANİZMALARI (Tedbîr – Rakīb – Cabbar -Islah).. 357
KAYNAKLAR.. 367

Kur’ani Evrimin İlkeleri

وَقَدْ خَلَقَكُمْ اَطْوَاراً

O, sizi evrim şeklinde (Etvaran) yarattı. (Kur’anı Kerim, Nuh Suresi, 14. ayet)[1]

[1] Diyanet İşleri (Yeni) Meali: ‘O, sizi **evrelerden geçirerek** yaratmıştır.’
Elmalılı Hamdi Yazır Meali: “O sizi **aşama aşama** yaratmıştır.”
Hasan Basri Çantay Meali: ‘O, sizi hakıykat türlü türlü **tavırlar (haller) le** yaratmıştır’.
İsmail Yakıt: “O, sizi **aşama aşama/evrim etaplarından** geçirerek [atvâran] yaratmıştır.”
Mehmet Okuyan Meali: “Sizi **aşama aşama** elbette O yaratmıştır.”
Mustafa İslamoğlu Meali: “ Sizi **uzun süreçler içinde halden hale evirip çevirerek** yaratan O’dur.
Süleyman Ateş Meali: “O, sizi **aşama, aşama** yarattı.”
Süleymaniye Vakfı Meali: “O sizi **evrelerden geçirerek** yarattı.
Yaşar Nuri Öztürk Meali: “O ki, sizi **halden hale/evreden evreye** geçirerek yarattı.”

Önemli Not:

Bu çalışmada bilimsel literatüre ait akademik referansların minimal düzeyde tutulması, metodolojik bir tercih olarak öne çıkmaktadır. Bu durum, özellikle Kur'ani perspektiften evrimsel süreçlerin yorumlanması bağlamında iki temel argümanla desteklenmektedir:

1. **Bilimsel Verilerin Ontolojik Kabulü:**

Kitap içerisinde evrim teorisine ilişkin ampirik bulgular (deneysel veriler) ve bilimsel konsensüs, önceden kabul edilen bir zeminde ele alınmıştır. Dolayısıyla, bu verilerin epistemolojik geçerliliği (bilgi temelli doğruluğu) tartışma konusu edilmemiştir. Bunun yerine Kur'ani Evrim paradigmasının ilke ve mekanizmalarına yönelik yorumsal farklılıklar odak noktası haline getirilmiştir.

2. **Teolojik Temellendirme İhtiyacı:**

Çalışmanın temel hedefi, Kuran metinlerdeki evrimsel anlatıların ve işleyiş dinamiklerini sistematize etmek olduğundan her bir argüman teyidini doğrudan ayetlerden almaktadır. Bu yaklaşım, hem dini itirazlara karşı bir cevap niteliği taşımakta hem de teolojik tutarlılığı (dinî bütünlük) sağlamaktadır.

Etik Beyan

Kitap yazım sürecinde yapay zeka iki alanda editör görevinde kullanıldı:

1. Kitapta geçen bazı kavram, süreç ve tez/hipotez ile ilgili bilimsel örnek bilgisi verme zarureti ortaya çıktığında "…. şeklinde açıklanan konu ile ilgili bilimsel örnek verir misin?" promptu ile yapay zekaya soru sorulmuştur. Elde edilen cevaba göre oluşturulan örnek kitabın ilgili paragrafına eklenmiştir. Örnek: Anlık Evrim Mekanizmaları başlığı altında 1. DNA'daki promotor bölgeleri(gen başlatıcı diziler) 2. Lenski'nin E. coli deneylerinde gözlenen sitrat metabolizması örnekleri yapay

zeka tarafından önerilmiş ve ilgili paragrafa aşağıda koyu karakterlerle yazılan cümlelerdeki gibi katkıda bulunmuştur:

"İbdâ ile başlatılan bu süreçler, doğa yasalarının teleolojik (amaç odaklı, nihai bir hedefe yönelik) sınırları içinde evrimleşerek belirlenen nihai amaçlara ulaşır. Bu bakış açısı, "Kör Saatçi" metaforuna (doğal seçilimin rastgele ve amaçsız olduğu iddiası) karşı çıkar ve yerine "Bilinçli Başlangıç Koşulları" kavramını koyar. Örneğin, **DNA'daki promotör bölgeleri (gen ifadesini başlatan diziler),** ilahi bir planlama ve takdirle programlanmış gibi işlev görür. Bu da rastgelelik yerine yönlendirilmiş bir düzenin varlığını düşündürür. **Lenski'nin E. coli bakterileri üzerinde yaptığı uzun vadeli deneylerde gözlenen sitrat metabolizması kazanımı**, mutasyonların (genetik değişimlerin) rastgele görünse de çevresel baskıların teleolojik filtresiyle nasıl yönlendirildiğini somut bir şekilde ortaya koyar."

2. Kurani Evrim ile ilgili konu ve tespitlerin Darwinist evrim ile karşılaştırılmasında gerektiğinde yapay zeka kullanılmıştır. Bu anlamda yapay zekanın iyi bir İslam bilgisine sahip ancak koyu bir Darwinist evrimci olması, evrensel bilginin sanal ortamda birikiminin rengini belirleme konusunda anlamlı bir gösterge oldu.

Daha önemli Not: Bugün yapay zeka ile beraber insanlık sadece teknolojik değil kültürel bir evrim sürecine girdi. Matbaanın geç gelmesi gibi bir talihsizliği bu toplum bir kez daha yaşamamalı. Günümüzün evrimsel aracı olan yapay zeka ile neler yapabileceğinize iştigal alanınızda karar verin. Tıpkı benim bu kitap için yapay zekaya editörlük görevi verdiğim gibi. Hatırlatmalı, Yapay zekaya mahkum olmamanın yolu, onu araç olarak kullanabilme seviyesinde tutabilme becerimize bağlı. İnsan evrim yapabilen bir halifedir, evrime karşı bile…

Antroposen Çağında "İnsan" olarak kalabilmemiz umuduyla;

Ercan SOYSAL
01/10/2025, Batman

Kur’ani Evrim Nedir?

Kur’ani evrim, varlıkların ontolojik (varlıkbilimsel, varoluşsal) kökenini ibdâ (örneksiz ve ani yaratım) ile başlatan, bu temel yapının sünnetullah (evrensel doğa yasaları) çerçevesinde tatavvurât (evrimsel mekanizmalar, kademeli gelişim süreçleri) yoluyla devam ettiğini savunan tevhidî (bütüncül, birleştirici) bir yaklaşımın adıdır. Bu model, ilâhî kudretin (yaratıcı iradenin) mutlak tecellisi olarak ibdâ ile evrenin başlangıç koşullarını ve temel fiziksel kanunlarını belirleyen bir konfigürasyonu (yapısal düzeni) ortaya koyarken evrimsel mekanizmaların bu koşulları zaman içinde kritik eşikler (dönüm noktaları) üzerinden yeni düzenliliklere ve adaptif sistemlere (uyum sağlayıcı yapılara) dönüştürdüğünü vurgular. Örneğin tek hücreli organizmalardan çok hücreli yapılara geçiş, bu kademeli dönüşümün somut bir göstergesidir. Böylece yaratılışın metafizik (fizik ötesi) sınırlarını ibdâ ile çizen bu sentez, sünnetullah içinde işleyen evrim mekanizmalarının deneyimlenebilir gerçekliği nasıl şekillendirdiğini aydınlatarak insanın ruhani (manevi) sorgulamalarını ve empirik (deneyimsel) araştırmalarını ontolojik bir zeminde uzlaştıran bütüncül bir çerçeve sunar. Bu teolojik-bilimsel (dinî ve bilimsel) bütünleşme, ilâhî irade ile doğal süreçler arasındaki

diyalektik (karşılıklı etkileşimli) ilişkiyi gözler önüne serer ve canlılığın kökeni ile çeşitliliğini, ibda ve evrim dinamiklerinin birleşik bir paradigması olarak anlamlandırır. Böylece hem metafizik arayışlara hem de bilimsel keşiflere tevhidî bir perspektifte derinlik kazandırır.